

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 205/2014-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. marca 2014 predbežne prerokoval sťažnosť S. Z., a maloletého F. Z., zastúpených advokátom JUDr. Jaroslavom Čiernym, Holubyho 51, Martin, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 40/2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť S. Z. a maloletého F. Z. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2013 doručená sťažnosť S. Z., (ďalej len „sťažovateľka“), a maloletého F. Z., (ďalej len „sťažovateľ“, spolu ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej

lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 40/2011.

Z podania a jeho príloh vyplynulo, že sťažovatelia sú účastníkmi konania sp. zn. 17 C 40/2011 vedeného okresným súdom, v ktorom sa rozhoduje o návrhu sťažovateľky zo 17. februára 2011 na určenie otcovstva a úpravu rodičovských práv a povinností voči maloletému sťažovateľovi. Na základe návrhu sťažovateľky zo 6. septembra 2011 nariadil okresný súd uznesením zo 7. septembra 2011 predbežné opatrenie, ktorým bol odporca zaviazaný prispievať maloletému na výživu do rozhodnutia vo veci samej.

Sťažovateľka ďalej poukazuje na neefektívny postup súdu a skutočnosti, ktoré zbytočne predlžujú uvedené konanie:

„Prvé pojednávanie vo veci bolo nariadené až na 26. 10. 2011, t. j. 8 mesiacov po začatí konania.

Na prvom pojednávaní dňa 26. 10. 2011 súd rozhodol o tom, že sa vo veci vykoná znalecké dokazovanie. Následne za účelom zistenia, kto bude platiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, súd začal zbytočne prešetrovať majetkovú a finančnú situáciu sťažovateľky I a odporcu, a to napriek tomu, že:

- sťažovateľka I bola rozhodnutím OS Žilina oslobodená od súdnych poplatkov na celé konanie,

- vykonanie znaleckého dokazovania navrhol odporca, u ktorého neboli predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov a ani oslobodený od platenia súdnych poplatkov nebol,

- podľa ust. § 141 ods. 1 OSP súd môže uložiť účastníkovi, u ktorého nie sú podmienky pre oslobodenie od súdnych poplatkov, aby zložil preddavok na trovy dôkazu, ktorý navrhol alebo ktorý nariadil súd o skutočnostiach ním uvedených alebo v jeho záujme.

Vzhľadom na skutočnosť, že odporca dôkazy o svojej majetkovej a finančnej situácii súdu nepredložil, súd rozhodol tak, že v zmysle ustanovenia § 141 ods. 1 OSP uložil povinnosť zaplatiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania odporcovi. V dôsledku

zbytočného zisťovania majetkovej a finančnej situácie sťažovateľky 1 a odporcu bol znalec súdom ustanovený až koncom decembra (dvojmesačné oneskorenie). Znalecké dokazovanie bolo uskutočnené až v marci 2012, v apríli 2012 bol súdu doručený znalecký posudok, ktorým bolo konštatované otcovstvo odporcu k maloletému. OS Žilina vo veci, ktorá je vecou starostlivosti súdu o maloletých a nie je právne náročnou vecou, vytyčil ďalšie pojednávanie až na 24. 9. 2012, t. j. päť mesiacov po získaní znaleckého dôkazu o otcovstve.

Vzhľadom na doterajší postup konajúceho súdu a aj na skutočnosť, že sťažovateľka 1 plánovala návrat na rodičovskú dovolenku s tým, že maloletý sa stále zdržiaval v O., táto podala dňa 18. 08. 2012 Krajskému súdu Žilina návrh na prikázanie veci Okresnému súdu Námestovo, a tento návrh Krajský súd Žilina postúpil Okresnému súdu Žilina dňa 22. 08. 2012. Uznesením zo dňa 5. 9. 2012, konajúci súd odňal sťažovateľke 1 oslobodenie od súdnych poplatkov, proti ktorému podala dňa 12. 10. 2012 odvolanie. Skôr ako nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie o odňatí oslobodenia od súdnych poplatkov, súd podaním zo dňa 3. 12. 2012 vyzval sťažovateľku 1 na zaplatenie súdneho poplatku za podanie tohto návrhu, hoci pôvodné oslobodenie od súdnych poplatkov stále trvalo. Napriek vedomiu sťažovateľky, že súd koná v rozpore so zákonom a sťažovateľka 1 nie je povinná platiť súdny poplatok, zobrala návrh na prikázanie veci Okresnému súdu Námestovo späť, lebo tak by sa konanie opäť predĺžilo. Rozhodnutie o odňatí oslobodenia od súdnych poplatkov nadobudlo právoplatnosť až dňa 28. 12. 2012. Postupom Okresného súdu Žilina, ktorému bol dňa 22. 8. 2012 postúpený návrh sťažovateľky 1 na prikázanie veci Okresnému súdu Námestovo, na základe ktorého súd až 13. 12. 2012 vydal výzvu na zaplatenie súdneho poplatku, (a to v čase, keď pôvodné oslobodenie od súdnych poplatkov bolo stále účinné), došlo k ďalším prietahom v konaní.

Druhé pojednávanie dňa 4. 3. 2013 bolo odročené z dôvodu straty dokladov - podania zo dňa 12. 11. 2012, (doručeného sťažovateľkou 1 súdu dňa 14. 11. 2012 trojmo spolu s viacerými prílohami), pre potrebu ich opakovaného doručenia súdu a ich následného štúdia konajúcou sudkyňou. Ďalšie pojednávanie bolo nariadené až na 29. 5. 2013. Súd začal predložené doklady - cca 100 príloh študovať zrejme až deň pred pojednávaním, keďže len v ten deň zistil, že s predložením dokladov sťažovateľka 1 v marci 2013 podala aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia (o určenie predbežného výživného do rozhodnutia vo veci samej), o ktorom súd rozhodol po uplynutí

viac ako 60-tich dní až dňa 28. 5. 2013. Okrem oneskoreného rozhodnutia došlo aj k nesprávnemu rozhodnutiu vo veci - súd konanie zastavil z dôvodu už rozhodnutej veci (*res iudicata*), a to napriek skutočnosti, že rozhodnutie zo septembra 2011, ktorým bolo stanovené minimálne výživné vo výške 26 €, bolo okrem iného aj neaktuálne a došlo k výraznej zmene pomerov. Odvolanie proti rozhodnutiu OS Žilina vo veci návrhu na nariadenie predbežného opatrenia z konca mája 2013 OS Žilina zaslal KS Žilina až 23. 9. 2013, teda 4 mesiace po jeho podaní, napriek zneniu § 209 a 209a OSP, v zmysle ktorých mal súd postupovať bezodkladne, resp. bez zbytočného odkladu. Tvrdenie, že závisí na voľnej úvahe súdu, či doručí alebo nedoručí odvolanie odvolaciemu súdu (ako v odpovedi na sťažnosť sťažovateľky 1 citoval predseda OS Žilina názor konajúcej sudkyne), nemá oporu v zákone, naopak, v zákone je zakotvená povinnosť sudcu odvolanie odvolaciemu súdu doručiť bez zbytočného odkladu. Prešli štyri mesiace odo dňa podania odvolania sťažovateľkou 1, kým konajúca sudkyňa postúpila vec odvolaciemu súdu, a to už v čase, keď odvolanie bolo vzhľadom na doručenie rozhodnutia vo veci samej odporcovi neaktuálne. Išlo o konanie v rozpore so zákonom, ktorý prikazuje súdu konať bezodkladne a rozhodnúť v 30-dňovej lehote.“

Sťažovateľka podala 3. júna 2013 sťažnosť na prieťahy v konaní samom a aj v konaní o vydanie predbežného opatrenia na základe jej návrhu z 13. marca 2013, ktorú adresovala predsedovi okresného súdu a ktorú doplnila výzvou z 15. júla 2013. Predseda okresného súdu vo vyjadrení sp. zn. 1 SprS/309/2013 z 15. júla 2013 zhodnotil celkový priebeh konania a konštatoval, že „sťažnosť nie je dôvodná. Je potrebné opätovne poznamenať, že konanie o určenie otcovstva je návrhovým konaním (§ 82 O. s. p.) a s konaním o určenie otcovstva je spojené konanie o výchove a výžive maloletého dieťaťa (§ 113 ods. 2 O. s. p.) a v danej veci sa nejedná o konanie vo veciach starostlivosti o maloletých (§ 176 O. s. p.).“. Vo vyjadrení sp. zn. 1 SprS/440/2013 z 19. septembra 2013 predseda okresného súdu opätovne uviedol, že sťažnosť nie je dôvodná. Vo veci bol 29. mája 2013 vyhlásený rozsudok, ktorý bol vyexpedovaný v predĺženej lehote. K prieťahom pri predložení odvolania proti rozhodnutiu o predbežnom opatrení č. k. 17 C 40/2011-407 z 28. mája 2013 odvolaciemu súdu konštatoval: „... keďže návrhu vo veci samej súd vyhovel, zaniká predbežné opatrenie po uplynutí 30 dní od vykonateľnosti

rozhodnutia (stanovená lehota zabezpečuje kontinuitu medzi predbežným opatrením a rozhodnutím vo veci samej) má sudca za to, že súd nemusí vždy ihneď predkladať každé odvolanie na rozhodnutie odvolaciemu súdu a po úkonoch potrebných v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej následne spis ako i predmetné odvolanie (proti uzneseniu zo dňa 28. mája 2013) predloží odvolaciemu súdu.“

Sťažovateľka požiadala listom z 31. júla 2013, ktorý doplnila podaním zo 7. októbra 2013, predsedu krajského súdu o prešetrenie vybavenia jej sťažnosti na prietahy v konaní. Predsedníčka krajského súdu v odpovedi na podania sťažovateľky sp. zn. Spr. 11 056/13 z 21. októbra 2013 konštatovala, že sťažnosť na prietahy v konaní nebola predsedom okresného súdu vybavená dôsledne. V konaní samom však nezistila preukázanie subjektívnych prietahov zavinených postupom súdu, resp. konajúceho sudcu. Prvostupňový súd nebol nečinný vo veci a rozhodoval priebežne. V časti sťažnosti namietajúcej nekonanie bezodkladne vo veci návrhu na vydanie predbežného opatrenia doručeného okresnému súdu 20. marca 2013, o ktorom súd rozhodol 28. mája 2013, konštatovala predsedníčka krajského súdu nedôvodné predĺženie konania.

Vzhľadom na uvedené sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd vo veci ich sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Okresného súdu sp. zn. 17 C 40/2011 porušené bolo.

Okresnému súdu Žilina sa prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 40/2011 konať bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľom priznáva spoločne a nerozdielne primerané finančné zadosťučinenie v sume 2400,- €, ktoré je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu k rukám sťažovateľky v rade 1/.

Okresný súd Žilina je povinný nahradiť sťažovateľom trovy právneho zastúpenia v sume 275,94 € na účet ich právneho zástupcu JUDr. Jaroslava Čierneho..., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ide vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo

slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 92/04, III. ÚS 168/05).

Podstatou námietok sťažovateľov sú tvrdenia o porušení ich práva na súdne konanie bez prietáhov nečinnosťou a tiež aj nesprávnym postupom okresného súdu v konaní sp. zn. 17 C 40/2011.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh ústavný súd zistil, že konanie začalo 17. februára 2011 sťažovateľkiným návrhom na určenie otcovstva a úpravu rodičovských práv a povinností voči maloletému sťažovateľovi. Podľa okresného súdu podanie nespĺňalo náležitosti riadneho návrhu, a preto sťažovateľku vyzval na odstránenie nedostatkov podania. V priebehu konania okresný súd rozhodoval o viacerých procesných návrhoch navrhovateľky – o návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov (súd rozhodol 14. júla 2011), o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia (súd rozhodol 7. septembra 2011), o vznesenej námietke zaujatosti z 21. augusta 2012, o žiadosti na prikázanie veci inému súdu z 23. augusta 2012 (vzatej späť 18. decembra 2012), o zmene návrhu (zaslanom sťažovateľkou Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) 15. novembra 2012, vo vzťahu ku ktorému sťažovateľka namietala stratu dokladov a nedovolenú manipuláciu so spisom), o ďalšom návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov, o vydanie predbežného opatrenia a zrušenie predchádzajúceho predbežného opatrenia z 20. marca 2013.

Prvostupňový súd okrem toho vykonával aj ďalšie procesné úkony (napr. vyžiadania potvrdení z úradu práce, vykonal výzvy o výške priemerného zárobku) a prijímal procesné rozhodnutia (napr. stanovenie opatrovníka pre maloletého sťažovateľa, nariadenie znaleckého dokazovania).

Konanie okresného súdu bolo prerušované aj v dôsledku rozhodovania krajského súdu o odvolaniach proti rozhodnutiam prvostupňového súdu, napr. proti rozhodnutiu o odňatí oslobodenia od súdnych poplatkov z 5. septembra 2012, odvolaní sťažovateľky proti uzneseniu o zastavení konania vo veci návrhu predbežného opatrenia z 28. mája 2013.

Okresný súd rozhodol vo veci samej rozsudkom č. k. 17 C 40/2011-450 z 29. mája 2013 po dvoch rokoch a dvoch mesiacoch od začiatku konania a rozsudok nadobudol právoplatnosť, čo sa týka určenia otcovstva a úpravy časti rodičovských práv a povinností k maloletému. V časti úpravy výživného sa sťažovateľka účinne odvolala, v dôsledku čoho sa spis od 23. septembra 2013 nachádzal na odvolacom súde.

Vo veci návrhu na vydanie predbežného opatrenia z 20. marca 2013 rozhodol okresný súd uznesením z 28. mája 2013 o zastavení konania. Z vyjadrenia predsedníčky krajského súdu vyplynulo, že vec sa v tom čase (október 2013) nachádzala na krajskom súde, kde bola vedená pod sp. zn. 8 Co/450/2013 a sp. zn. 8 Co/451/2013 a vo veci sa vykonávali nevyhnutné procesné úkony.

V súlade so svojou judikatúrou (IV. ÚS 61/03, III. ÚS 41/07, II. ÚS 214/08) ústavný súd poskytuje ochranu základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vtedy, ak bola sťažnosť na ústavnom súde uplatnená v čase, keď k namietanému porušeniu označeného práva došlo alebo porušenie v tom čase ešte trvalo.

Sťažnosť na postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 40/2011 bola ústavnému súdu doručená 23. decembra 2013, teda potom, ako okresný súd vo veci meritórne rozhodol a vo veci návrhu na vydanie predbežného opatrenia uznesením konanie

zastavil. V čase podania sťažnosti okresný súd už nebol oprávnený vo veci konať, nemohol ovplyvniť priebeh konania, a teda ani porušiť označené práva sťažovateľov, pretože vyhlásením rozsudku vo veci samej a jeho doručením účastníkom konania okresný súd vykonal všetky zákonom predpokladané a dovolené úkony na odstránenie stavu právnej neistoty sťažovateľov. Ďalšie úkony alebo postupy už okresný súd v tomto štádiu nemohol vykonávať, a preto bolo treba vec posudzovať so zreteľom na čl. 2 ods. 2 ústavy ako vec, v ktorej ústavná úloha okresného súdu pri odstraňovaní právnej neistoty skončila vyhlásením rozhodnutia vo veci samej pred podaním sťažnosti ústavnému súdu. Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti (obdobne napr. III. ÚS 248/08).

Ústavný súd zároveň k veci dodáva, že nie každý priet'ah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (vyplýva to aj z konštantnej judikatúry ústavného súdu, napr. III. ÚS 199/02, I. ÚS 154/03). V prípade, ak ústavný súd zistí, že postup všeobecného súdu sa nevyznačoval takými významnými priet'ahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné priet'ahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, nevysloví porušenie základného práva zaručeného v tomto článku (II. ÚS 57/01, III. ÚS 30/03) alebo návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (I. ÚS 38/04, III. ÚS 24/04).

Po posúdení doterajšej dĺžky namietaného konania, lehoty medzi jednotlivými úkonmi súdu a povahy danej veci ústavný súd konštatuje, že nedostatky v postupe súdu nevykazujú zatiaľ takú intenzitu, ktorá by mala ústavný rozmer. Z prehľadu procesných úkonov možno tiež vyvodit' záver, že na dĺžku konania mala vplyv aj procesná aktivita sťažovateľky. V tejto súvislosti treba poukázať na to, že za neodstránenie stavu právnej neistoty v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníka konania neznáša zodpovednosť oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takom prípade nemožno pripísať ani súdu konajúcemu vo veci (II. ÚS 52/99). Z prehľadu procesných úkonov v napadnutom konaní vyplýva, že okresný súd v posudzovanom období (približne dva roky a dva mesiace) po odrátaní obdobia, keď sa spis v rámci odvolacieho konania nachádzal na krajskom súde,

keď reálne nemohol ovplyvniť priebeh napadnutého konania, v podstate konal vo veci priebežne a jeho postup v zásade smeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľov.

Ústavný súd nezistil pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti žiadne skutočnosti nasvedčujúce priamej súvislosti medzi rozhodnutím krajského súdu a sťažovateľmi označeným základným právom, a preto ich sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. marca 2014